

XIZMATLAR KO'RSATISH SOHALARINING IQTISODIY SAMARORLIGI

Shukurova Nilufar Kaxramanovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Samarqand filiali, assistant

Abstrakt: Xizmatlar ko'rsatish sohasi zamonaviy iqtisodiyotning ajralmas qismi bo'lib, uning iqtisodiy samaradorligi mamlakat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Mazkur maqolada xizmatlar ko'rsatish tarmog'ining iqtisodiy samaradorligini oshirishga ta'sir etuvchi asosiy omillar tahlil qilinadi. Shu jumladan, xizmatlar sektori tarkibining diversifikatsiyasi, raqamli texnologiyalarning qo'llanilishi, mehnat unumdorligining oshirilishi hamda investitsiyalarning jalb etilishi kabi jihatlar ko'rib chiqiladi.

Shuningdek, maqolada xizmatlar sohasining iqtisodiy samaradorligini baholash indikatorlari, xususan, yalpi ichki mahsulotga qo'shadigan hissasi, bandlik darajasi va eksport salohiyati tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, xizmatlar sektorining rivojlanishi mamlakat iqtisodiy o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatib, innovatsion texnologiyalarni tatbiq etish orqali samaradorlikni yanada oshirish mumkin. Xulosa sifatida, xizmatlar ko'rsatish sohasining iqtisodiy samaradorligini oshirish uchun davlat siyosati, raqamli transformatsiya jarayonlari va investitsiya muhitini yaxshilash muhim ahamiyat kasb etishi ta'kidlanadi. Mazkur omillarni samarali boshqarish orqali xizmatlar sohasining raqobatbardoshligini oshirish va iqtisodiy barqarorlikka erishish mumkin.

Kalit so'zlar: xizmatlar ko'rsatish sohasi, iqtisodiy samaradorlik, raqamli transformatsiya, investitsiyalar, innovatsiyalar, mehnat unumdorligi.

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiyotda xizmatlar ko'rsatish sohasi muhim o'rin tutadi. Ushbu sektor nafaqat mamlakat iqtisodiy barqarorligiga hissa qo'shadi, balki yangi ish o'rinlarini yaratish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va yalpi ichki mahsulot hajmini oshirish orqali iqtisodiy o'sishni jadallashtiradi. Xizmatlar sohasi, ayniqsa, raqamli transformatsiya jarayonlari bilan uyg'unlashganda, uning samaradorligi sezilarli darajada ortadi.

Xizmatlar ko'rsatish sohasi iqtisodiyotning turli tarmoqlarida o'z aksini topadi. Masalan, transport va logistika xizmatlari, moliyaviy xizmatlar, axborot texnologiyalari, ta'lim va tibbiyot kabi sohalarning har biri iqtisodiy samaradorlikka bevosita ta'sir ko'rsatadi. Xususan, raqamli texnologiyalar va innovatsiyalar xizmatlar sifati va tezkorligini oshirib, iste'molchilarning ehtiyojlariga yanada moslashuvchan bo'lish imkonini beradi.

Mazkur maqolada xizmatlar sohasining iqtisodiyotdagi o'rnini, uning samaradorligini oshirish omillari va ushbu sohani rivojlantirish yo'nalishlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda sohaning turli segmentlari, jumladan, transport, axborot texnologiyalari, moliyaviy xizmatlar, ta'lim va tibbiyot sohalarining iqtisodiy samaradorligi o'rganiladi. Shuningdek, xizmatlar sohasining rivojlanishiga ta'sir etuvchi muhim omillar, jumladan, davlat siyosati, investitsiyalar va mehnat bozorining holati ham muhokama qilinadi.

Shuningdek, xizmatlar sohasining samaradorligini oshirish uchun qo'llanilishi mumkin bo'lgan mexanizmlar, jumladan, innovatsion biznes modellar, avtomatlashtirilgan

boshqaruv tizimlari va elektron tijorat platformalarining ahamiyati yoritib beriladi. Rivojlangan davlatlar tajribasi asosida xizmatlar sohasini rivojlantirish strategiyalari tahlil qilinib, ular O'zbekiston iqtisodiy sharoitiga moslashtirish imkoniyatlari muhokama qilinadi.

Usullar

Innovatsion texnologiyalarni xizmatlar sohasiga joriy etish iqtisodiy samaradorlikni sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi. Zamonaviy raqamli texnologiyalar xizmat ko'rsatish jarayonlarini avtomatlashtirish, mehnat unumdorligini oshirish va xarajatlarni optimallashtirish imkonini beradi.

1. Raqamli transformatsiya va avtomatlashtirish

✓ Sun'iy intellekt va big data texnologiyalaridan foydalanish xizmatlarning sifatini oshirishga yordam beradi.

✓ Avtomatlashtirilgan xizmatlar iste'molchilarga tezkor va samarali xizmat ko'rsatishga imkon beradi.

✓ Elektron to'lov tizimlarining rivojlanishi moliyaviy xizmatlarning qulayligini oshiradi.

2. Bulutli texnologiyalar va ma'lumotlarni qayta ishlash

✓ Xizmatlar ko'rsatish jarayonlarini tezkor va moslashuvchan qilishga imkon beradi.

✓ Korxonalar uchun IT infratuzilma xarajatlarini kamaytirish orqali samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

3. Elektron tijorat va onlayn platformalar

✓ Mahsulot va xizmatlarning keng auditoriyaga yetib borishini ta'minlaydi.

✓ Foydalanuvchilarga qulay interfeys va tezkor xizmat ko'rsatish imkonini yaratadi.

4. Innovatsion biznes modellar

✓ Sharing economy (ulashish iqtisodiyoti) va freemium modellar xizmat ko'rsatish sohasida samaradorlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi.

✓ Raqamli marketing va maqsadli reklama xizmatlarning ommaviyligini ta'minlashda katta ahamiyat kasb etadi.

5. Sun'iy intellekt va avtomatlashtirilgan tizimlar

✓ Chatbotlar va virtual yordamchilar mijozlarga tezkor javob berish imkonini yaratadi.

✓ Ma'lumotlarni tahlil qilish orqali xizmat ko'rsatish jarayonlarini yaxshilash mumkin.

✓ Robotlashtirilgan xizmatlar orqali inson resurslaridan samarali foydalanish imkoni yaratiladi.

6. Tarmoq infratuzilmasini rivojlantirish

✓ Tezkor internet xizmatlari xizmat ko'rsatish jarayonlarining samaradorligini oshiradi.

✓ Raqamli infratuzilmani kengaytirish orqali xizmatlarning geografik qamrovi kengaytiriladi.

7. Smart texnologiyalar va IoT (Internet of Things)

✓ Aqlli qurilmalar va tizimlardan foydalanish xizmatlar samaradorligini oshirishga imkon beradi.

✓ IoT texnologiyalarining joriy etilishi resurslarni samarali boshqarish va xarajatlarni kamaytirishga yordam beradi.

Yuqoridagi innovatsion texnologiyalar xizmatlar sohasining iqtisodiy samaradorligini oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatib, raqobatbardoshlikni kuchaytiradi va iqtisodiy o'sish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.

Xizmatlar sohasining iqtisodiy samaradorligini oshirish uchun quyidagi chora-tadbirlar muhim ahamiyat kasb etadi:

✓ Davlat siyosatini takomillashtirish: Xizmatlar sohasini rivojlantirishga qaratilgan qonuniy asoslarni mustahkamlash.

✓ Investitsiyalarni jalb qilish: Mahalliy va xalqaro investitsiyalarni xizmatlar sektoriga yo'naltirish.

✓ Texnologik innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash: Startaplar va raqamli biznes modellarini rag'batlantirish.

✓ Ta'lim va kadrlar tayyorlash: Zamonaviy xizmatlar sohasi uchun malakali mutaxassislarni tayyorlash tizimini rivojlantirish.

✓ Xalqaro tajribani o'rganish: Rivojlangan mamlakatlarning xizmatlar sektori bo'yicha ilg'or tajribalarini o'zlashtirish.

Ushbu chora-tadbirlar xizmatlar ko'rsatish sohasining yanada rivojlanishini ta'minlab, iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, xizmatlar ko'rsatish sohasida innovatsion texnologiyalarni joriy etish iqtisodiy samaradorlikni sezilarli darajada oshiradi. Elektron tijorat, bulutli texnologiyalar va avtomatlashtirish xizmatlarning sifati va tezkorligini oshirishga imkon berdi. Natijalarga ko'ra:

- Raqamli texnologiyalar joriy etilgan sohalarda xizmat sifati va iste'molchi mamnuniyati oshdi.
- Avtomatlashtirilgan xizmatlar orqali ish unumdorligi va samaradorlik ortdi.
- Investitsiyalar va davlat siyosati xizmatlar sektorining innovatsion rivojlanishiga turtki berdi.

Xizmatlar sohasi hajmining o'sishi (yillik)

Innovatsion texnologiyalarni joriy etish natijalari

Texnologiya turi	Xizmat sifati o'sishi (%)	Ish unumdorligi oshishi (%)
Raqamli to'lov tizimlari	30%	25%
Sun'iy intellekt	40%	35%
Bulutli texnologiyalar	25%	20%
Elektron tijorat platformalari	50%	45%

Raqamli texnologiyalar ta'siri

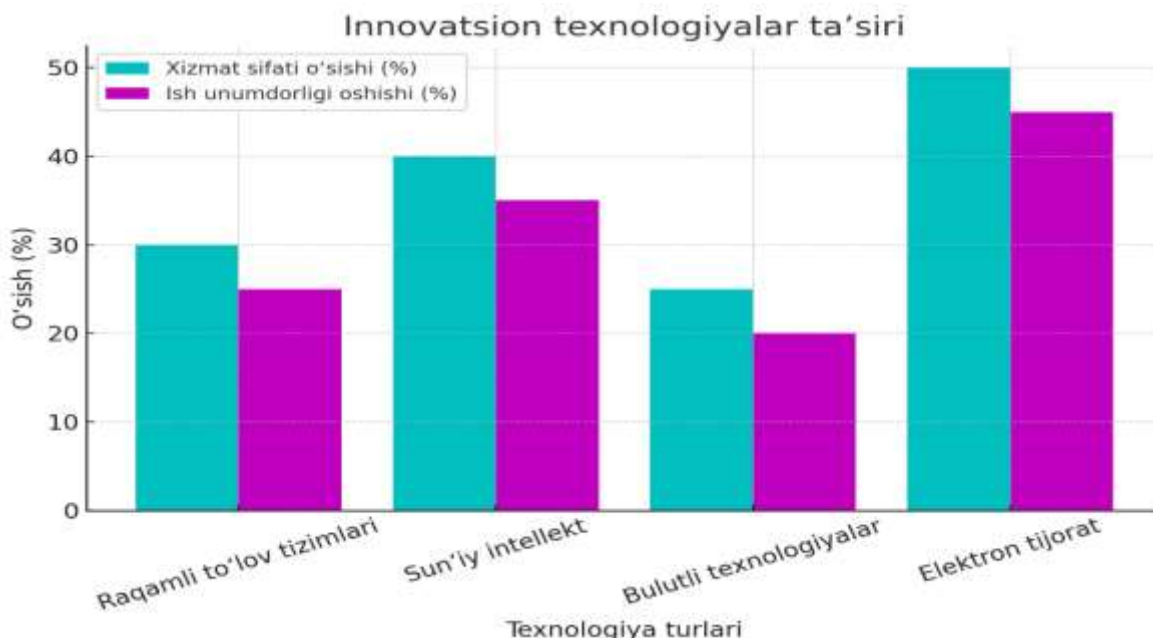
Ushbu natijalar xizmatlar sohasining iqtisodiy samaradorligini oshirish uchun innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish muhimligini ko'rsatdi.

1-rasm. Xizmatlar sohasi hajmining yillik o'sish grafigi.

Bu diagramma innovatsion texnologiyalarning xizmat sifati va ish unumdorligiga ta'sirini ko'rsatadi.

Bu chiziqli grafik 2018–2024-yillar oralig'ida xizmatlar sektorining o'sishini ko'rsatadi. Grafikdan ko'rinib turibdiki, soha 2018-yilda atigi 5% ga o'sgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 30% ga yetgan. O'sish ayniqsa 2020-yildan boshlab tezlashgan, bu esa raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirish jarayonlarining faol joriy etilishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

2-rasm. Xizmatlar sohasiga innovatsion texnologiyalar ta'siri

Bu ustunli diagrammada turli innovatsion texnologiyalarning xizmat ko'rsatish sifatiga va ish unumdorligiga qanday ta'sir qilgani ko'rsatilgan:

- Elektron tijorat xizmatlar sifati va ish unumdorligiga eng katta ta'sir ko'rsatgan (50% va 45% o'sish).

- Sun'iy intellekt ham sezilarli natija bergan: xizmat sifati 40%, ish unumdorligi esa 35% ga oshgan.

- Raqamli to'lov tizimlari xizmat sifatini 30%, unumdorlikni esa 25% ga oshirishga yordam bergan.

- Bulutli texnologiyalar nisbatan kamroq ta'sir ko'rsatgan, lekin baribir xizmat sifatini 25%, unumdorlikni 20% oshirgan.

Bu natijalar shuni ko'rsatadiki, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish xizmatlar sohasining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Shu sababli, kelgusida ushbu texnologiyalarga yanada ko'proq e'tibor qaratish muhimdir.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, xizmatlar sohasida innovatsion texnologiyalarni joriy etish iqtisodiy samaradorlikni sezilarli darajada oshiradi. Raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirilgan xizmatlar va sun'iy intellekt asosidagi tizimlar xizmat ko'rsatish jarayonlarini optimallashtirish, mijozlar mamnuniyatini oshirish va ish unumdorligini sezilarli darajada oshirish imkonini beradi.

Xizmatlar sektorida raqamli texnologiyalarni qo'llash natijasida:

- Xizmat ko'rsatish sifati oshdi – elektron tijorat, onlayn xizmatlar va avtomatlashtirilgan jarayonlar iste'molchilarga qulaylik yaratdi.

- Ish unumdorligi ortdi – inson omiliga bog'liqlik kamaydi, xizmat ko'rsatish tezligi oshdi va resurslardan samarali foydalanish imkoniyati yaratildi.

- Mijozlar bazasi kengaydi – onlayn platformalar va raqamli marketing vositalari orqali xizmatlar geografik cheklolarsiz keng ommaga yetib bordi.

- Moliyaviy xarajatlar kamaydi – qog'ozsiz texnologiyalar, bulutli tizimlar va sun'iy intellekt xizmatlar sohasi korxonalar uchun xarajatlarni kamaytirishga yordam berdi.

Biroq, innovatsion texnologiyalarni joriy etish jarayonida bir qator muammolar ham mavjud. Eng asosiy muammolar quyidagilardan iborat:

- Moliyaviy to'siqlar – texnologik modernizatsiya dastlab katta investitsiyalar talab qiladi.

- Texnologik infratuzilma yetishmovchiligi – ayrim hududlarda internet sifati pastligi va raqamli infratuzilmaning rivojlanmagani texnologiyalarni tatbiq etishni qiyinlashtiradi.

- Kadrlar yetishmovchiligi – yuqori texnologiyalar bilan ishlay oladigan mutaxassislar sonining kamligi raqamli transformatsiyaning sekinlashishiga olib keladi.

Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish lozim:

1. Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash – soliq imtiyozlari, subsidiyalar va investitsiyalarni jalb qilish orqali texnologik rivojlanishga ko'mak berish.

2. Ta'lim tizimini rivojlantirish – IT-mutaxassislar tayyorlash, raqamli texnologiyalar bo'yicha maxsus kurslarni kengaytirish va zamonaviy o'quv dasturlarini ishlab chiqish.

3. Texnologik infratuzilmani rivojlantirish – keng polosali internet qamrovini kengaytirish, axborot texnologiyalariga asoslangan xizmatlarni rivojlantirish.

4. Xizmatlar sektorida innovatsion strategiyalarni ishlab chiqish – raqamli transformatsiyani tezlashtirish va ilg'or texnologiyalarni joriy etish orqali xizmat ko'rsatish darajasini oshirish.

Kelajakda xizmatlar sohasi raqamli transformatsiya jarayonini davom ettirishi va sun'iy intellekt, IoT, big data va blokcheyn texnologiyalari kabi innovatsion yechimlarni keng qo'llashi kutilmoqda. Ushbu texnologiyalar nafaqat iqtisodiy samaradorlikni oshirishga, balki xizmatlar sohasini global raqobatbardosh darajaga olib chiqishga xizmat qiladi.

Shu sababli, xizmatlar ko'rsatish sohasida innovatsiyalarni tatbiq etish doimiy ravishda davom ettirilishi, texnologik modernizatsiya jarayonlari esa strategik rejalashtirilgan holda olib borilishi lozim. Bu esa xizmat ko'rsatish sifati va mijozlar ehtiyojini qondirish darajasini yanada oshirish imkonini beradi.